Samling af Afgørelser

DOMSTOLENS DOM (Første Afdeling)

3. oktober 2019*

»Præjudiciel forelæggelse – område med frihed, sikkerhed og retfærdighed – retligt samarbejde i civile sager – lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser – reglerne for selskaber udelukket fra anvendelsesområdet for Romkonventionen og forordning (EF) nr. 593/2008 (Rom I) – mandataftale, der er indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger, og hvis eneste formål er at forvalte en kommanditandel«

I sag C-272/18,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 267 TEUF, indgivet af Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig) ved afgørelse af 28. marts 2018, indgået til Domstolen den 20. april 2018, i sagen

Verein für Konsumenteninformation

mod

TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG,

har

DOMSTOLEN (Første Afdeling),

sammensat af afdelingsformanden, J.-C. Bonichot, og dommerne C. Toader, A. Rosas, L. Bay Larsen og M. Safjan (refererende dommer),

generaladvokat: H. Saugmandsgaard Øe,

justitssekretær: kontorchef D. Dittert,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 27. februar 2019,

efter at der er afgivet indlæg af:

– Verein für Konsumenteninformation ved Rechtsanwalt S. Schumacher,

– TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG ved Rechtsanwälte C. Kux, G. Eckert og I. Haiderer,

– Europa-Kommissionen ved M. Wilderspin, M. Wasmeier og C. Valero, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 5. september 2019,

* Processprog: tysk.

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 1, stk. 2, litra e), og artikel 5, stk. 4, litra b), i konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, åbnet for undertegnelse i Rom den 19. juni 1980 (EFT 1980, L 266, s. 1, herefter »Romkonventionen«), artikel 1, stk. 2, litra f), og artikel 6, stk. 4, litra b), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) (EUT 2008, L 177, s. 6, herefter »Rom I-forordningen«) samt artikel 3, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29).

2 Anmodningen er blevet indgivet i forbindelse med en tvist mellem Verein für Konsumenteninformation (forbrugerbeskyttelsesorganisation, Østrig, herefter »VKI«) og TVP Treuhand- und Verwaltungsgesellschaft für Publikumsfonds mbH & Co KG (herefter »TVP«), der er et tysk selskab, vedrørende lovligheden af en lovvalgsklausul, som selskabet anvender i aftaler, der indgås med private investorer.

Retsforskrifter

EU-retten

Romkonventionen

3 Romkonventionens artikel 1 med overskriften »Konventionens anvendelsesområde« bestemmer:

»1. Bestemmelserne i denne konvention finder anvendelse på kontraktlige forpligtelser i alle situationer, hvor der skal foretages et valg mellem lovene i forskellige lande.

2. De finder ikke anvendelse på:

[…]

e) spørgsmål, der er omfattet af reglerne om selskaber, foreninger og andre juridiske personer, herunder spørgsmål om disses stiftelser ved registrering eller på anden måde, deres handleevne, interne organisation og opløsning samt om ledelsens eller deltagernes personlige ansvar i denne egenskab for selskabets, foreningens eller den juridiske persons forpligtelser

[…]«

4 Konventionens artikel 5 med overskriften »Visse forbrugeraftaler« har følgende ordlyd:

»1. Denne artikel finder anvendelse på aftaler om levering til en person (»forbrugeren«) af løsøregenstande eller tjenesteydelser med henblik på en anvendelse, der må anses at ligge uden for hans erhvervsmæssige virksomhed, eller om ydelse af kredit til et sådant formål.

2. Uanset artikel 3 kan parternes lovvalg ikke medføre, at forbrugeren berøves den beskyttelse, der tilkommer ham i medfør af ufravigelige regler i loven i det land, hvor han har sin bopæl,

– såfremt der i dette land forud for aftalen er fremsat særligt tilbud over for ham eller er foretaget reklamering, og han dér har foretaget de handlinger, der fra hans side er nødvendige for aftalens indgåelse, eller

– såfremt den anden part eller dennes repræsentant har modtaget forbrugerens bestilling i dette land, eller

– såfremt aftalen angår salg af løsøregenstande, og forbrugeren er rejst fra dette land til et andet land og har afgivet sin bestilling dér, under forudsætning af at forbrugerens rejse var arrangeret af sælgeren med det formål at formå forbrugeren til at afslutte køb.

3. Uanset artikel 4 er en aftale, der er omfattet af nærværende artikel, i mangel af et lovvalg i henhold til artikel 3 undergivet loven i det land, hvor forbrugeren har sin bopæl, såfremt den er indgået under de i stk. 2 nævnte omstændigheder.

4. Denne artikel finder ikke anvendelse på:

[…]

b) aftaler om levering af tjenesteydelser, såfremt disse udelukkende skal præsteres i et andet land end det, hvor forbrugeren har sin bopæl.

[…]«

Rom I-forordningen

5 7. og 25. betragtning til Rom I-forordningen har følgende ordlyd:

»(7) Denne forordnings materielle anvendelsesområde og bestemmelser bør stemme overens med Rådets forordning (EF) nr. 44/2001 af 22. december 2000 om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det civil- og handelsretlige område [(EFT 2001, L 12, s. 1)] (Bruxelles I-forordningen) og Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 864/2007 af 11. juli 2007 om lovvalgsregler for forpligtelser uden for kontrakt (»Rom II-forordningen«) [(EUT 2007, L 199, s. 40)].

[…]

(25) Forbrugere bør beskyttes ved sådanne regler i det land, hvor de har deres sædvanlige opholdssted, som ikke kan fraviges ved aftale, forudsat at forbrugeraftalen er indgået som et resultat af, at den erhvervsdrivende udøver sin erhvervsmæssige virksomhed i netop det land. […]«

6 Forordningens artikel 1 med overskriften »Materielt anvendelsesområde« fastsætter:

»1. Denne forordning finder anvendelse på kontraktlige forpligtelser på det civil- og handelsretlige område i situationer, hvor der skal foretages et lovvalg.

Den finder i særdeleshed ikke anvendelse på spørgsmål vedrørende skat, told eller på administrative anliggender.

2. Denne forordning finder ikke anvendelse på:

[…]

f) spørgsmål, der er omfattet af reglerne for selskaber, foreninger og andre juridiske personer, såsom spørgsmål om disses stiftelse ved registrering eller på anden måde, deres handleevne, interne organisation og opløsning samt om ledelsens eller deltagernes personlige ansvar i denne egenskab for selskabets, foreningens eller den juridiske persons forpligtelser

[…]«

7 Forordningens artikel 3 med overskriften »Aftalt lovvalg« bestemmer i stk. 1:

»En aftale er underlagt den lov, som parterne har vedtaget. […]«

8 Forordningens artikel 6 med overskriften »Forbrugeraftaler« er sålydende:

»1. Med forbehold af artikel 5 og 7 er en aftale, som en fysisk person med henblik på brug, der må anses for at ligge uden for vedkommendes erhvervsmæssige virksomhed (»forbrugeren«), indgår med en anden person, der handler som led i sin erhvervsmæssige virksomhed (»den erhvervsdrivende«), underlagt loven i det land, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted, forudsat at den erhvervsdrivende:

a) udøver sin erhvervsmæssige virksomhed i det land, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted, eller

b) på en hvilken som helst måde retter sådan virksomhed mod dette land eller mod flere lande, inklusive dette land

og aftalen er omfattet af sådan virksomhed.

2. Uanset stk. 1 kan parterne vælge den lov, der skal finde anvendelse på en aftale, der opfylder kravene i stk. 1, i overensstemmelse med artikel 3. Et sådant lovvalg må dog ikke medføre, at forbrugeren berøves den beskyttelse, der tilkommer ham i medfør af bestemmelser, som ikke kan fraviges ved aftale i henhold til den lov, som ville have fundet anvendelse efter stk. 1, såfremt parterne ikke havde aftalt lovvalg.

[…]

4. Stk. 1 og 2 finder ikke anvendelse på:

a) aftaler om levering af tjenesteydelser til forbrugere, såfremt disse udelukkende skal præsteres i et andet land end det, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted

[…]«

Direktiv 93/13

9 Tiende betragtning til direktiv 93/13 har følgende ordlyd:

»[…] dette direktiv finder derfor ikke anvendelse på bl.a. arbejdskontrakter, aftaler vedrørende arveret og familieret samt aftaler om oprettelse af selskaber og om disses vedtægter.«

10 Direktivets artikel 3, stk. 1, fastsætter:

»Et kontraktvilkår, der ikke har været genstand for individuel forhandling, anses for urimeligt, hvis det til trods for kravene om god tro bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren.«

Østrigsk ret

11 § 6 i Konsumentenschutzgesetz (forbundslov om fastsættelse af forbrugerbeskyttelsesbestemmelser) af 8. marts 1979 (BGBl. 140/1979, herefter »KSchG«) bestemmer følgende i stk. 3:

»Et kontraktvilkår i almindelige forretningsbetingelser eller standardkontraktformularer er ugyldigt, såfremt det er affattet uklart eller uforståeligt.«

12 § 13a, stk. 2, i KSchG, bestemmer:

»§ 6 [finder] uanset den lov, som finder anvendelse på aftalen, anvendelse med henblik på at beskytte forbrugeren, såfremt aftalen er blevet indgået i forbindelse med virksomhed, der med henblik på indgåelsen af sådanne aftaler udøves i Østrig af en erhvervsdrivende eller af personer, som denne har ansat til dette formål.«

13 § 864a i Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (borgerlig lovbog) af 1. juni 1811 (JGS nr. 946/1811, herefter »ABGB«) er sålydende:

»De bestemmelser med usædvanligt indhold, som en kontraherende part anvender i de almindelige forretningsbetingelser eller i undertegnelsesaftaler, betragtes, som om de ikke var aftalte, såfremt de er ugunstige for den anden part, og såfremt denne, bl.a. henset til omstændighederne, herunder særligt retsaktens ydre udformning, ikke havde grund til at forvente sig nogle sådanne bestemmelser, medmindre den førstnævnte aftalepart specifikt har henledt den anden parts opmærksomhed på disse bestemmelser.«

14 ABGB's § 879 fastsætter:

»(1) En aftale, der er i strid med et lovbestemt forbud, eller som strider mod sædeligheden, er ugyldig.

[…]

(3) Et kontraktvilkår, der er indeholdt i de almindelige forretningsbetingelser eller i undertegnelsesaftaler, og som ikke fastsætter en af parternes hovedforpligtelser, er uden videre ugyldigt, såfremt det, henset til samtlige omstændigheder, medfører alvorlig skade for en af parterne.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

15 VKI er i sin egenskab af almennyttig forbrugerorganisation med hjemsted i Østrig berettiget til at anlægge sager med påstand om nedlæggelse af forbud med henblik på at beskytte interesserne hos forbrugere, der er bosiddende i Østrig.

16 TVP er et selskab, der har hjemsted i Hamburg (Tyskland), og som er et helejet datterselskab af koncernen MPC Münchmeyer Capital AG Hamburg (herefter »MPC-koncernen«), der opretter og sælger lukkede investeringsfonde. Disse fonde er stiftet i form af kommanditselskaber, der er underlagt tysk ret, og som private og institutionelle investorer kan købe andele i som kommanditister.

17 Frem til den 19. december 2014 bestod der mellem TVP og dettes moderselskab en aftale om ledelse og overskudsoverførsel. Ledelsen af TVP var således underlagt MPC-koncernen.

18 Blandt de mange kommanditselskaber, som MPC-koncernen har oprettet, er bl.a. Dreiundvierzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG (herefter »43. fond«), Einundfünfzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG og Zweiundsiebzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland GmbH & Co KG.

19 TVP deltager som mandatar og stiftelseskommanditist bl.a. i nævnte 43. fond, som blev etableret i 2003. Da denne fond ikke kun er blevet markedsført i Østrig, blev en forvaltningskonto, hvorpå indbetalingerne af beløbet svarende til de andele, som investorer med bopæl i Østrig har erhvervet, åbnet i en østrigsk bank. Nogle af TVP's andre fonde er udelukkende blevet markedsført i Østrig, såsom Einundfünfzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland (oprettet i 2004) og Zweiundsiebzigste Sachwert Rendite-Fonds Holland (oprettet i 2011). For de to sidstnævnte fonde åbnede TVP en forvaltningskonto i en østrigsk bank.

20 I medfør af § 3, stk. 3, i vedtægterne for 43. fond er TVP beføjet til at optage yderligere kommanditister. Interesserede investorer, de fremtidige kommanditister, indbetaler herefter et andelsbeløb på denne fonds forvaltningskonto. Investorerne indtræder derved indirekte i den nævnte fond som mandanter gennem TVP, der handler i egenskab af mandatar. Deres andele forvaltes af TVP på grundlag af en mandataftale. Denne fremgangsmåde anvendes også i forbindelse med de andre fonde.

21 TVP står ikke selv for prospekteringen af disse investorer, idet denne aktivitet foretages af et andet helejet datterselskab af MPC-koncernen, nemlig CPM Anlagen Vertriebs GmbH i.L. De målrettede tilbud og reklamer fremsendes af dette datterselskab, men også gennem andre mellemmænd, såsom østrigske banker eller investeringsrådgivere, til forbrugere med bopæl i Østrig. TVP, der hverken råder over et driftssted eller en filial i Østrig, har ingen direkte kontakt med kommanditisterne og udøver ikke selv nogen rådgivningsvirksomhed.

22 Investorerne kan erhverve andele i fondene ved at tilstille TVP en undertegnelseserklæring, der har form af et tilbud om indgåelse af en mandataftale. Således som det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, har de investorer, der er omhandlet i den for den forelæggende ret verserende tvist, alle undertegnet deres tegningsanmodning i Østrig. Beløbet for deres deltagelse skulle indbetales på den valgte fonds forvaltningskonto, som var blevet oprettet i en østrigsk bank i TVP's navn. I intet tilfælde blev deltagelsesbeløb overført til en tysk forvaltningskonto.

23 TVP tilbyder investorerne en mandatartjenesteydelse. Selskabet overtager kommanditandelen for investorens regning og forvalter den som mandatar. Selskabet udøver sine rettigheder i henhold til kommanditandelen i eget navn, men for investorens regning, og videresender udbytte samt enhver anden formuefordel af deltagelsen til investoren. TVP tilstiller løbende investorerne de informationer, som modtages fra fonden med hensyn til virksomhedsudviklingen i det selskab, som de har en andel i. For disse ydelser modtager TVP et årligt vederlag på 0,3% af investorens indskud.

24 TVP anvender i sine forretningsforbindelser med de private investorer standardkontraktformularer. De nødvendige retshandlinger (underskrivelse af undertegnelseserklæringen) foretages i Østrig af investorerne og accepteres i Østrig af TVP's aftalepartnere eller disses aftalepartnere.

25 TVP udøver sin forvaltningsvirksomhed på grundlag af en mandataftale. I de pågældende mandataftaler angives bl.a. følgende:

»Mandataftalen er underlagt Forbundsrepublikken Tysklands lovgivning. Opfyldelsessted og værneting for samtlige tvister på grundlag af denne aftale samt om denne aftales indgåelse er mandatarens hjemsted, såfremt dette lovligt kan aftales.«

26 Denne klausul har ikke været genstand for individuel forhandling og er indeholdt i standardkontraktformularerne. Disse formularer indeholder heller ikke nogen klar angivelse, der på en let måde gør det muligt for den fremtidige investor at få kendskab hertil.

27 Den forelæggende ret har anført, at TVP retter sine tjenesteydelser mod det østrigske marked og driver et websted, www.tvp-treuhand.at, hvorfra brugeren videresendes til det tyske websted www.tvp-treuhand.de. Domænets indehaver er et selskab i MPC-koncernen, som varetager it-opgaver for hele koncernen. Det omhandlede selskab administrerer ligeledes webstedets tyske hjemmeside. Østrigske investorer har siden 2006 kunnet tilmelde sig via dette websted. Siden 2011 har de investorer, der har haft ønske herom, haft mulighed for at stemme online og ikke længere udelukkende skriftligt. Investoren kan også se en kopi af de skrivelser, som den pågældende har modtaget via denne kanal.

28 Ved et søgsmål om forbud anlagt den 6. september 2013 ved Handelsgericht Wien (handelsretten i Wien, Østrig) nedlagde VKI påstand om, at TVP i sine forretningsforhold til de investorer, der har bopæl i Østrig, og som ifølge organisationen skal anses for forbrugere, skulle forbydes i de almindelige forretningsbetingelser, som selskabet anvender som grundlag for de mandataftaler, som det indgår, eller i de standardkontraktformularer, der anvendes i denne forbindelse, at anvende lovvalgsklausulen og klausuler med tilsvarende indhold samt at påberåbe sig disse klausuler.

29 VKI er af den opfattelse, at lovvalgsklausulen er i strid med EU-retten og østrigsk ret. Den er navnlig i strid med § 6, stk. 3, i KSchG, men ligeledes med ABGB's § 864a og § 879, stk. 3. I medfør af Rom I-forordningens artikel 4 og 6 skal lovligheden af den omtvistede klausul ikke bedømmes i henhold til den ret, der finder anvendelse på disse aftaler, men retten på det sted, hvor den ulovlige handling blev foretaget, dvs. østrigsk ret. Østrigsk ret finder ligeledes anvendelse i medfør af Romkonventionen og Rom I-forordningen, idet TVP bevidst har organiseret sine aktiviteter på det østrigske marked, og idet de tjenesteydelser, der kan tilskrives selskabet, blev leveret i Østrig.

30 Ved dom af 3. september 2015 tog retten i første instans VKI's søgsmål til følge. Under anvendelse af østrigsk lovgivning pålagde den nævnte ret således TVP at ophøre med i sine forretningsforhold til de forbrugere, der har bopæl i Østrig, at anvende de vilkår, der var genstand for det nævnte søgsmål.

31 Ved kendelse af 13. september 2016 ophævede Oberlandesgericht Wien (den øverste regionale domstol i Wien, Østrig), for hvilken der var blevet iværksat appel, den dom, som den nævnte ret havde afsagt, og hjemviste sagen til denne ret til videre behandling og fornyet afgørelse. Den var af den opfattelse, at prøvelsen af lovvalgsklausulens gyldighed skulle foretages på grundlag af tysk ret, men at en klausul, der er indeholdt i de almindelige betingelser, i henhold til sidstnævnte ret er urimelig, for så vidt som den vildleder forbrugeren ved at give denne indtryk af, at kun tysk ret finder anvendelse på aftalen, uden at oplyse forbrugeren om, at den pågældende i henhold til Rom I-forordningen og Romkonventionen også er omfattet af den beskyttelse, som vedkommende er sikret i medfør af de ufravigelige bestemmelser i lovgivningen i det land, hvor denne har sit sædvanlige opholdssted, dvs. i det foreliggende tilfælde østrigsk ret. Appeldomstolen har anført, at såfremt det lægges til grund, at lovvalgsklausulen til fordel for tysk ret er gyldig, skal der herefter principielt foretages en prøvelse af lovligheden af de øvrige klausuler i henhold til den nævnte ret. Appeldomstolen er af den opfattelse, at der ligeledes ville skulle foretages en prøvelse af, om ufravigelige forbrugerbeskyttelsesbestemmelser i østrigsk ret er til hinder for anvendelsen af tysk ret ved bedømmelsen af de omtvistede klausulers lovlighed.

32 VKI og TVP har hver især iværksat appel til prøvelse af appeldomstolens dom ved Oberster Gerichtshof (øverste domstol, Østrig). TVP er af den opfattelse, at Romkonventionen og Rom I-forordningen ikke finder anvendelse, idet spørgsmål vedrørende reglerne for selskaber er udelukket fra deres anvendelsesområder. På grund af overlappet mellem selskabets vedtægter og mandataftalen deltager mandanterne direkte i selskabet i egenskab af selskabsdeltagere. Desuden finder de

undtagelser, der er omhandlet i Romkonventionens artikel 5, stk. 4, litra b), og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 4, litra a), ligeledes anvendelse, idet TVP i sin egenskab af mandatar udøver en kommanditists rettigheder og følgelig leverer tjenesteydelser.

33 På denne baggrund har Oberster Gerichtshof (øverste domstol) besluttet at udsætte sagen og forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Skal [Romkonventionens] artikel 1, stk. 2, litra e), […] og [Rom-I forordningens] artikel 1, stk. 2, litra f), […] fortolkes således, at den heri fastsatte undtagelse fra anvendelsesområdet også omfatter aftaler mellem en mandant og en mandatar, som har en selskabsandel i et kommanditselskab i bevaring for mandanten, navnlig når der foreligger en tæt tilknytning mellem selskabs- og mandatskontrakterne?

2) Såfremt første spørgsmål besvares benægtende:

Skal artikel 3, stk. 1, i [direktiv 93/13] fortolkes således, at et kontraktvilkår i en mandatskontrakt mellem en erhvervsdrivende og en forbruger om forvaltning af en kommanditandel, der ikke har været genstand for individuel forhandling, og ifølge hvilket kommanditselskabets hjemstedsstats ret finder anvendelse, er urimelig, når mandatskontraktens eneste formål er at forvalte kommanditandelen, og mandanten har samme rettigheder som en direkte selskabsdeltager?

3) Såfremt første eller andet spørgsmål besvares bekræftende:

Ændres dette svar, såfremt den erhvervsdrivende ikke behøver at begive sig til forbrugerstaten for at udføre de skyldige tjenesteydelser, men er forpligtet til at videreformidle afkast og andre formuefordele af investeringen og oplysninger om investeringens resultat til forbrugeren? Gør det i denne forbindelse en forskel, om det er Rom I-forordningen eller Romkonventionen, der finder anvendelse?

4) Såfremt tredje spørgsmål besvares bekræftende:

Fastholdes dette svar, såfremt forbrugerens tegningsanmodning desuden er underskrevet i det land, hvor han har sin bopæl, den erhvervsdrivende også stiller oplysninger om investeringen til rådighed på internettet, og der er etableret et betalingssted i forbrugerstaten, hvor forbrugeren skal indbetale investeringsbeløbet, selv om den erhvervsdrivende ikke kan råde over denne bankkonto? Gør det i denne forbindelse en forskel, om det er Rom I-forordningen eller Romkonventionen, der finder anvendelse?«

Om de præjudicielle spørgsmål

Det første spørgsmål

34 Med sit første spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om Romkonventionens artikel 1, stk. 2, litra e), og Rom I-forordningens artikel 1, stk. 2, litra f), skal fortolkes således, at kontraktlige forpligtelser som de i hovedsagen omhandlede, der udspringer fra en mandataftale, hvis genstand er forvaltning af en andel i et kommanditselskab, er udelukket fra konventionens og forordningens anvendelsesområder.

35 I denne henseende har Domstolen allerede fastslået, at den i Rom I-forordningens artikel 1, stk. 2, litra f), fastsatte udelukkelse fra denne forordnings anvendelsesområde for spørgsmål, der er omfattet af reglerne for selskaber, foreninger og andre juridiske personer, såsom spørgsmål om disses stiftelse

ved registrering eller på anden måde, deres handleevne, interne organisation og opløsning, udelukkende omhandler søgsmål om disse selskabers, foreningers og juridiske personers organisatoriske forhold (dom af 8.5.2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, præmis 33).

36 Denne fortolkning støttes af betænkning om konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, der er udarbejdet af Mario Giuliano, professor ved universitetet i Milano, og Paul Lagarde, professor ved Université de Paris I (EFT 1980, C 282, s. 1), hvorefter udelukkelsen af disse spørgsmål fra anvendelsesområdet for Romkonventionen – hvilken konvention i forholdet mellem medlemsstaterne er blevet afløst af Rom I-forordningen – gælder alle de komplekse handlinger, som er nødvendige ved stiftelse af et selskab, eller som vedrører dets interne funktion eller dets opløsning, dvs. retshandler, som falder ind under selskabsretten (dom af 8.5.2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, præmis 34).

37 Som anført af generaladvokaten i punkt 49-55 i forslaget til afgørelse, forholder det sig således, at selv om dispositioner såsom salg eller mandatering, der vedrører selskabsandele, kan give anledning til spørgsmål, som er omfattet af reglerne for selskaber, gælder det samme ikke for de aftaler, der ligger til grund for disse dispositioner. Særlig bevirker den blotte omstændighed, at en aftale har en tilknytning til »spørgsmål, der er omfattet af reglerne for selskaber«, ikke, at de forpligtelser, som udspringer fra denne aftale, er udelukket fra Rom I-forordningens anvendelsesområde. Følgelig skal disse spørgsmål ikke forveksles med spørgsmål af kontraktlig art. I det foreliggende tilfælde vedrører det af VKI anlagte søgsmål om forbud spørgsmålet om, hvorvidt nogle af klausulerne i mandataftalen er urimelige og dermed ulovlige. De spørgsmål, der er rejst i tvisten i hovedsagen, er derfor omfattet af området for den lovgivning, der finder anvendelse på aftalen, og dermed af Rom I-forordningens område.

38 Det skal bemærkes, at Domstolen for så vidt angår forpligtelser, der var opstået i henhold til en låneaftale, der var indgået af et selskab inden den grænseoverskridende overtagelse heraf, og som inden denne fusion ved overtagelse var omfattet af Romkonventionens anvendelsesområde, ligeledes har fastslået, at den lov, der fandt anvendelse på fortolkningen og opfyldelsen af disse forpligtelser efter den nævnte fusion, fortsat var den, som fandt anvendelse på disse inden fusionen (jf. i denne retning dom af 7.4.2016, KA Finanz, C-483/14, EU:C:2016:205, præmis 52-58).

39 Det forholder sig desuden således, at selv om parterne i hovedsagen er uenige om, hvorvidt mandanter har egenskab af selskabsdeltagere, er dette spørgsmål, som henhører under reglerne for selskaber, ikke afgørende inden for rammerne af hovedsagen. Sidstnævnte vedrører nemlig ikke rækkevidden af de eventuelle rettigheder og forpligtelser, som mandanter har over for kommanditselskaberne i medfør af de gældende regler for selskaber, eller mandanternes eventuelle forpligtelser over for selskabets tredjepartskreditorer, men spørgsmålet om, hvorvidt nogle af klausulerne i mandataftalen er urimelige og dermed ulovlige.

40 Disse klausuler, der vedrører spørgsmål om bl.a. rækkevidden af TVP's ansvar i dets egenskab af mandatar, stedet for opfyldelse af forvaltningsydelserne og den ret, der finder anvendelse på mandataftalen, har til formål at regulere det aftaleretlige forhold mellem mandanter og mandatarer og henhører følgelig under området for lex contractus. De i hovedsagen omhandlede forpligtelser er derfor ikke udelukket fra anvendelsesområdet for Romkonventionen eller Rom I-forordningen.

41 Henset til det ovenstående skal det første spørgsmål besvares med, at Romkonventionens artikel 1, stk. 2, litra e), og Rom I-forordningens artikel 1, stk. 2, litra f), skal fortolkes således, at kontraktlige forpligtelser som de i hovedsagen omhandlede, der udspringer fra en mandataftale, hvis genstand er forvaltning af en andel i et kommanditselskab, ikke er udelukket fra konventionens og forordningens anvendelsesområder.

Det tredje og det fjerde spørgsmål

42 Med det tredje og det fjerde spørgsmål, som skal behandles samlet, ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om Romkonventionens artikel 5, stk. 4, litra b), og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 4, litra a), skal fortolkes således, at den i disse bestemmelser fastsatte udelukkelse omfatter en mandataftale, i henhold til hvilken tjenesteydelserne til forbrugeren på afstand skal leveres til det land, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted, fra et andet land.

43 I denne henseende har den forelæggende ret allerede konstateret, at de omtvistede mandataftaler er forbrugeraftaler, som kan være omfattet af de forbrugerbeskyttelsesregler, der er fastsat i Romkonventionens artikel 5 og Rom I-forordningens artikel 6. Disse aftaler knytter således en »erhvervsdrivende«, nemlig TVP, der handler som led i sin erhvervsmæssige virksomhed, til forskellige investorer, der har egenskab af »forbrugere«, dvs. fysiske personer, som gennem indgåelsen af de nævnte aftaler har handlet med henblik på en anvendelse, der må anses at ligge uden for en sådan virksomhed.

44 Ikke desto mindre udelukker disse artikler udtrykkeligt i deres stk. 4 visse aftaler fra deres anvendelsesområde. Navnlig fastsætter Romkonventionens artikel 5, stk. 4, litra b), og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 4, litra a), i næsten identiske termer, at beskyttelsesreglerne på forbrugeraftaleområdet ikke finder anvendelse på »aftaler om levering af tjenesteydelser til forbrugere, såfremt disse udelukkende skal præsteres i et andet land end det, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted«.

45 Det fremgår af ordlyden af disse bestemmelser, at Romkonventionens artikel 5 og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 1 og 2, ikke finder anvendelse, når der for det første foreligger en aftale om levering af tjenesteydelser, og disse tjenesteydelser til forbrugere for det andet udelukkende præsteres i et andet land end det, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted.

46 Hvad for det første angår begrebet »aftale om levering af tjenesteydelser« skal dette forstås på samme måde som det i forordningens artikel 4, stk. 1, litra b), indeholdte begreb »tjenesteydelsesaftaler« og begrebet »levering af tjenesteydelser« som omhandlet i artikel 5, stk. 1, litra b), i forordning nr. 44/2001, dvs. således at det vedrører en forpligtelse til at udøve en nærmere bestemt virksomhed mod vederlag (jf. i denne retning dom af 28.5.2019, Kerr, C-25/18, EU:C:2019:376, præmis 36-41).

47 I det foreliggende tilfælde skal det fastslås, at mandataren i henhold til en mandataftale som de i hovedsagen omhandlede mandataftaler foretager en aktivitet, der består i at forvalte det mandaterede mod et vederlag. En sådan aftale skal derfor anses for at vedrøre en levering af tjenesteydelser som omhandlet i Romkonventionens artikel 5, stk. 4, litra b), og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 4, litra a).

48 Hvad for det andet angår det land, hvor tjenesteydelserne til forbrugeren skal leveres, skal det indledningsvis fastlægges, om dette spørgsmål går forud for udpegelsen af den lov, der skal finde anvendelse på aftalen, eller om det er omfattet af denne udpegelse.

49 Som generaladvokaten har anført i punkt 71 i forslaget til afgørelse har spørgsmålet om stedet for levering af tjenesteydelser til forbrugeren til formål at fastlægge den lovgivning, der skal finde anvendelse på aftalen, og spørgsmålet skal derfor afgøres før udpegelsen af denne lovgivning.

50 I denne henseende fremgår det af den i nærværende doms præmis 36 omhandlede betænkning om konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, at den udelukkelse, som er indeholdt i Romkonventionens artikel 5, stk. 4, litra b), er begrundet i den omstændighed, at med hensyn til aftaler om tjenesteydelser, som udelukkende skal præsteres uden for den stat, hvor forbrugeren har sin bopæl, kan denne ikke med rimelighed forvente, at den pågældendes hjemlands lov skal være anvendelig som undtagelse fra de generelle regler i konventionens artikel 3 og 4.

51 Den omhandlede udelukkelse kan derfor ikke fortolkes således, at ordene »skal præsteres« som omhandlet i Rom I-forordningens artikel 6, stk. 4, litra a), henviser til den ved aftale fastsatte forpligtelse til at opfylde leveringen af tjenesteydelsen et bestemt sted, idet det i modsat fald vil være muligt for en tjenesteyder såsom TVP til skade for målet om forbrugerbeskyttelse at vælge den gældende lov under henvisning til en aftaleklausul, der fastlægger leveringsstedet. Som generaladvokaten har anført i punkt 76 i forslaget til afgørelse, er det vigtigt at undersøge, om det følger af selve indholdet af de aftalte tjenesteydelser, at disse i det hele kun kan leveres uden for den stat, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted.

52 Når stedet for den materielle opfyldelse af præstationen, ligesom det er fastsat i de i hovedsagen omhandlede aftaler, befinder sig i et andet land end det, hvor forbrugeren modtager præstationen, skal det fastslås, at tjenesteydelserne kun præsteres »udelukkende« uden for den medlemsstat, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted, når sidstnævnte ikke har mulighed for at drage nytte heraf i sin bopælsstat, men skal tage til udlandet med henblik herpå.

53 I det foreliggende tilfælde forholder det sig således, som generaladvokaten har anført i punkt 81 i forslaget til afgørelse, at den omstændighed, at de beløb, der kræves for deltagelse i selskabet, er blevet indbetalt på TVP's forvaltningskonti i Østrig, at sidstnævnte selskab har udbetalt afkast til de østrigske forbrugere på østrigske konti, at selskabet har opfyldt sine af mandataftalen følgende oplysningsforpligtelser ved at fremsende rapporter om sin forvaltning til østrigske forbrugere i Østrig, og at selskabet har et websted rettet mod østrigske forbrugere, hvor disse kan tilgå oplysninger og udøve deres stemmeret, synes at tale for, at disse tjenesteydelser præsteres på afstand i forbrugerens bopælsstat, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve. Det følger heraf, at den udelukkelse, der er fastsat i Romkonventionens artikel 5, stk. 4, litra b), og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 4, litra a), ikke finder anvendelse.

54 Henset til det ovenstående skal det tredje og det fjerde spørgsmål besvares med, at Romkonventionens artikel 5, stk. 4, litra b), og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 4, litra a), skal fortolkes således, at den i disse bestemmelser fastsatte udelukkelse ikke omfatter en mandataftale, i henhold til hvilken de tjenesteydelser, der skal leveres til forbrugeren, leveres på afstand fra et land til et andet land, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted.

Det andet spørgsmål

55 Med sit andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et kontraktvilkår i en mandataftale indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger om forvaltning af en kommanditandel, der ikke har været genstand for individuel forhandling, og hvorefter det er lovgivningen i kommanditselskabets hjemstedsstat, der finder anvendelse, er urimeligt i denne bestemmelses forstand.

56 Indledningsvis skal det bemærkes, at Romkonventionens artikel 5, stk. 3, og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 1, principielt fastsætter, at forbrugeraftaler er underlagt loven i det land, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted.

57 Da det i hovedsagen anlagte søgsmål vedrører forbrugere, der er bosiddende i Østrig, skal østrigsk ret principielt regulere de mandataftaler, som de nævnte forbrugere har indgået med TVP. Ikke desto mindre er det vigtigt at vide, om den lovvalgsklausul, der er indført i disse aftaler, og som udpeger loven på TVP's hjemsted, dvs. tysk ret, er ulovlig med den begrundelse, at den er urimelig.

58 Selv om Romkonventionens artikel 5, stk. 2, og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 2, principielt tillader anvendelse af en lovvalgsklausul, skal det imidlertid bemærkes, at et sådant vilkår, der er indeholdt i en erhvervsdrivendes almindelige forretningsbetingelser, som ikke har været genstand for individuel forhandling, og som vildleder forbrugeren ved at give denne indtryk af, at det kun er lovgivningen i den

medlemsstat, hvor denne erhvervsdrivende har sit hjemsted, der finder anvendelse på den elektronisk indgåede aftale, uden at oplyse forbrugeren om, at denne i medfør af forordningens artikel 6, stk. 2, ligeledes har ret til at påberåbe sig den beskyttelse, som den pågældende er tillagt i medfør af de ufravigelige bestemmelser i den lovgivning, der ville finde anvendelse, hvis dette vilkår ikke var aftalt, hvilket det tilkommer den nationale ret at efterprøve under hensyn til alle relevante omstændigheder, er urimeligt som omhandlet i artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 (dom af 28.7.2016, Verein für Konsumenteninformation, C-191/15, EU:C:2016:612, præmis 71).

59 Ovenstående betragtninger er ikke begrænset til en specifik metode for aftaleindgåelse, det vil bl.a. sige ad elektronisk vej, og de har en generel rækkevidde. De skal derfor føre den forelæggende ret til at fastslå den omtvistede lovvalgsklausuls urimelige karakter, såfremt de i den foregående præmis anførte betingelser er opfyldt, hvilket det tilkommer den forelæggende ret at efterprøve.

60 Det følger af det ovenstående, at det andet spørgsmål skal besvares med, at artikel 3, stk. 1, i direktiv 93/13 skal fortolkes således, at et vilkår i en mandataftale vedrørende forvaltning af en kommanditandel indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger – såsom de i hovedsagen omhandlede aftaler – der ikke har været genstand for individuel forhandling, og hvorefter det er lovgivningen i kommanditselskabets hjemstedsstat, som finder anvendelse, er urimeligt i denne bestemmelses forstand, når det vildleder forbrugeren ved at give denne indtryk af, at det kun er lovgivningen i denne medlemsstat, som finder anvendelse på aftalen, uden at oplyse forbrugeren om, at denne i medfør af Romkonventionens artikel 5, stk. 2, og Rom I-forordningens artikel 6, stk. 2, ligeledes har ret til at påberåbe sig den beskyttelse, som den pågældende er tillagt i medfør af de ufravigelige bestemmelser i den nationale lovgivning, der ville finde anvendelse, hvis dette vilkår ikke var aftalt.

Sagsomkostninger

61 Da sagen i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagsomkostningerne. Bortset fra de nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Første Afdeling) for ret:

1) **Artikel 1, stk. 2, litra e), i konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, åbnet for undertegnelse i Rom den 19. juni 1980, og artikel 1, stk. 2, litra f), i Europa-Parlamentets og Rådets forordning (EF) nr. 593/2008 af 17. juni 2008 om lovvalgsregler for kontraktlige forpligtelser (Rom I) skal fortolkes således, at kontraktlige forpligtelser som de i hovedsagen omhandlede, der udspringer fra en mandataftale, hvis genstand er forvaltning af en andel i et kommanditselskab, ikke er udelukket fra konventionens og forordningens anvendelsesområder.**

2) **Artikel 5, stk. 4, litra b), i konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, og artikel 6, stk. 4, litra a), i forordning nr. 593/2008 skal fortolkes således, at den i disse bestemmelser fastsatte udelukkelse ikke omfatter en mandataftale, i henhold til hvilken de tjenesteydelser, der skal leveres til forbrugeren, leveres på afstand fra et land til et andet land, hvor forbrugeren har sit sædvanlige opholdssted.**

3) **Artikel 3, stk. 1, i Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler skal fortolkes således, at et vilkår i en mandataftale vedrørende forvaltning af en kommanditandel indgået mellem en erhvervsdrivende og en forbruger – såsom de i hovedsagen omhandlede aftaler – der ikke har været genstand for individuel forhandling, og hvorefter det er lovgivningen i kommanditselskabets hjemstedsstat, som finder anvendelse, er urimeligt i denne bestemmelses forstand, når det vildleder forbrugeren ved at give denne**

indtryk af, at det kun er lovgivningen i denne medlemsstat, som finder anvendelse på aftalen, uden at oplyse forbrugeren om, at denne i medfør af artikel 5, stk. 2, i konventionen om, hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser, og artikel 6, stk. 2, i forordning nr. 593/2008 ligeledes har ret til at påberåbe sig den beskyttelse, som den pågældende er tillagt i medfør af de ufravigelige bestemmelser i den nationale lovgivning, der ville finde anvendelse, hvis dette vilkår ikke var aftalt.

Underskrifter